

Het MAB vóór 50 jaar

A. F. Tempelaar

april 1941

Dr. F. L. van Muiswinkel bespreekt de 'Calculatie in den detailhandel', volgens hem een van de vele vraagstukken op het terrein van de detailhandel, waaraan in de bedrijfseconomische literatuur tot dusver weinig aandacht is geschonken. De schrijver vindt dit merkwaardig, 'omdat dit vraagstuk hier een geheel eigen karakter vertoont en als gevolg hiervan ook een afzonderlijke behandeling vereischt'. Er bestaat een groot verschil met de calculatie in een produktiehuishouding.

Zo zijn in de detailhandel de meeste kosten vast. Naast de inkoopwaarde van de artikelen dragen alleen de verpakkingskosten een uitgesproken variabel karakter. Ook zou men aan het verlies op debiteuren en het verlies door bederf of modewisseling variabele eigenschappen kunnen toekennen. Bij het grootbedrijf in de detailhandel kan men wel meer variabiliteit waarnemen, maar het blijft beperkt, zeker wanneer men naar het filiaalbedrijf kijkt.

Van Muiswinkel wijst er voorts op dat schommelingen in de omzet meer het gevolg zijn van veranderingen in de omvang van de order per klant dan van de verandering van het aantal orders. En bij een dalend of stijgend gemiddelde van de verkooporders blijven de te verrichten handelingen nagenoeg gelijk.

Ook is de mogelijkheid van het maken van onderscheid tussen directe en indirecte kosten in veel geringere mate aanwezig dan bij de produktiehuishouding. Afgezien van de inkoopsprijs der artikelen is er praktisch geen mogelijkheid in de detailhandel de kosten administratief ten laste van bepaalde artikelen te brengen. Zowel het grote aantal verhandelde artikelen per verkoopplaats als de verkooptechniek verhinderen dit.

Men komt daarom tot de methode van een opslag

op de inkoopwaarde. Toch ziet men in de praktijk weinig van een uniform opslagpercentage. Dat komt volgens de schrijver onder meer door twee factoren, namelijk het karakter van de verhandelde artikelen en hun omzetsnelheid. Artikelen welke verder van de eerste levensbehoefte afstaan en een meer luxueus karakter dragen, hebben een hoger opslagpercentage. Het gaat dus niet in de eerste plaats om de vraag welke opslag *moet* worden gelegd op een artikel, maar welke opslag men *kan* leggen. De schrijver illustreert dit met gegevens van het Economisch Instituut voor den Middenstand en van een onderzoek naar de prijsvorming in het Kruideniersbedrijf (1929). Ook de omzetsnelheid van de voorraad speelt een rol (zulks in verband met de vastlegging van kapitaal, dus de rentekwestie en de risicofactor).

De schrijver eindigt met de opmerking dat in het bestek van dit artikel de verschillen tussen detailhandel en produktie niet volledig konden worden uitgewerkt. Hij hoopt in een volgend artikel meer gedetailleerd in te gaan op de omzetsnelheid.

'De omzetbelasting thans en voorheen' is een artikel van de hand van J. L. van der Pauw, waarin hij diverse veranderingen in de wetgeving bespreekt. Het grotendeels belastingtechnisch epistel leent zich moeilijk voor een historisch verslag. Volstaan wordt met een kort gedeelte uit de inleiding van het artikel, dat boekdelen spreekt: '.... des fiscus armen krijgen daarbij in vergelijking met vroeger zulk een lengte, dat hij niet alleen vele van de tot heden onbereikbare vruchten gaat

A. F. Tempelaar, registeraccountant, was lid van de maatschap Dijker en Doornbos (rechtsvoorganger van Coopers & Lybrand Dijker Van Dien) en vervulde vele functies in de beroepsorganisaties in binnen- en buitenland.

plukken, maar ook de bewijzers van diensten zich in zijn omstrengeling gaan "verheugen". Zelfs de diensten van waarzeggers en helderzienden worden met name genoemd.

Menigeen die misschien dacht dat hij geen ondernemer was, ziet zich thans tot ondernemer gepromoveerd.

Het is dan ook de vraag nog, of de omschrijving omzetbelasting wel de juiste, althans de volledige strekking aangeeft, want men mag er gevoegelijk de woorden – en brutoinkomstenbelasting – achter voegen'.

Accountant J. C. de Vink reageert op het artikel 'De rentekosten in het kader der theorie van de vervangingswaarde' van Dr. H. J. van der Schroeff (MAB juli 1940) en op de reactie van Dr. A. Smeenk (MAB december 1940) – zie de historische verslagen in de MAB-nummers juli en december 1990 (AFT). Hij acht het niet juist dat het probleem van de in de kostprijs te calculeren rente wordt verschoven naar de spaarder (Van der Schroeff) respectievelijk naar de verschafter van het vermogen (Smeenk). Het gaat volgens Vink om een bedrijfshuishoudkundig probleem, 'hetwelk dus uiteraard vanuit het standpunt der bedrijfshuishouding moet worden gezien'. Wanneer men van een juiste opvatting der vervangingswaarde uitgaat, dan moet men, consequent doorredenerend, tot een resultaat komen, dat leidt tot een goede kostprijscalculatie op basis van de vervangingswaarde, aldus de schrijver. Indien een gehele bedrijfstak als riskant wordt beschouwd, dient de hogere rente (waarin een risicopremie begrepen is) als inhaerent aan het productieproces te worden gezien en maakt deze dus ten volle deel uit van de kostprijs. In het geval dat een bedrijf riskant wordt geacht maar de desbetreffende bedrijfstak is dat niet, dan geldt de risicopremie voor het riskante bedrijf niet als deel van de kostprijs.

Opmerkelijk is dat indien dat risico voor het individuele bedrijf een permanent karakter heeft, de schrijver van mening is dat de risicopremie wel in de kostprijs moet worden gecalculeerd. Maar dan moeten er hiertegenover wel bijzondere voordelen staan – bijvoorbeeld een premie-vestigings-

plaats – anders zou het bedrijf zich uit de markt kunnen prijzen.

Van der Schroeff, die in hetzelfde MAB-nummer antwoordt, blijft van mening dat de risicopremie, welke in de hogere rente begrepen is, geen deel van de kostprijs dient te vormen. Het onderscheid van Vink in gehele bedrijfstak riskant en alleen een bedrijf in een overigens niet riskante bedrijfstak wordt voor het onderhavige probleem niet relevant geacht.

Prof. Mr. Chr. Zevenbergen behandelt in de rubriek 'Beslechte gevallen' een geval van liquidatie van een maatschap, na zwaar verlies, waarin drie personen hadden deelgenomen en het resultaat gelijkelijk deelden. A had een groot bedrag aan de maatschap voorgeschoten, B een kleiner bedrag, C niets (was insolvelabel). A en B procedeerden tot aan de Hoge Raad toe. Dit hoogste college hield vast aan de opvatting, dat de terugbetaling der door een vennoot aan de maatschap gedane voorschotten uit de gemeenschappelijke kas moet geschieden en dat – indien deze ontoereikend is – de vennoot die de voorschotten gedaan heeft, ter dier zake een vordering heeft op zijn medevennoten naar evenredigheid van het aandeel dat volgens de overeenkomst van maatschap door ieder hunner in het verlies moet worden gedragen. Zevenbergen betreurde dat de insolventie van C niet in het geding tussen A en B aan de orde was gesteld, anders had de Hoge Raad zich ook moeten uitspreken over de vraag of het aandeel van de insolvabele vennoot over beide andere vennoten behoorde te worden omgeslagen of niet. Het antwoord op deze vraag werd destijds betwist omdat de wet zich niet uitdrukkelijk hierover uitsprak.